

KINO

Kapitalistinen järjestelmä uhkaa pilata kaiken, vaikka se sanoo suojelevansa "ihmiskunnan kalleinta ja pyhintä omaisuutta". Taidekin on jo mitä suurimmassa määrässä sen palvelija. Taideteoksen luoja saapi eläessään suhteellisesti vain pienen osan sen todellisesta eli kauppa-arvosta, suurimman osan taidekauppiaat. Kirjallisten teosten laita on yleensä sama: kirjankustantajat, kun ovat hyviä kauppiaita, vievät enimmänsä voiton niiden myynnistä. Henkinen työ on jo melkoisessa määrässä muuttunut proletaariseksi. Taiteilija on yleensä — poikkeuksista puhumatta — kapitalismin kirouksen alaisena; hänen täytyy aiheissa ja muutenkin olla rahavallan mieleksi ja tiedemiehetkin suuntaavat tieteesä enemmän kuin tiedetäänkään vallitsevan luokan mieliteen mukaan avomielisesti tai — salaa, peittelemällä.

Huvitkaan eivät ole säästyneet tältä kapitalismin vallalta. Teatteri on jo kauan ollut tämmöisessä rapiotilassa. "Iloinen leski" ja muut semmoiset hienomat rivokappaleet kuvaavat sen nykyistä laatua. Ja niin on myös käynyt kinoteatterille, joka nykyään on suosituin kaikista huveista koko maailmassa, siihen luetuna Intia ja Siamkin.

Pääoma tunkeutuu aina sinne, missä suurin profiitti eli voitto on saatavissa. Ja melkein poikkeuksetta se ei välitä mistään muusta kuin tästä voitosta, s. o. se panee kaiken muun alttiiksi, koko siveellisen ihmisen, kunhan se vain saapi yhä enemmän voittoa. Ja jos joku kapitalisti ei tahtoisi tanssia muassa tässä ahneuden kiertotanssissa, pakottaa kilpailu hänet siihen. Hänen täytyy olla muassa, muuten hän sortuu taloudellisesti.

Eräs kirjailija on syystä kutsunut kinoteatteria "kahdeksanneksi suurvallaksi" (Englannin, Saksan, Japanin, Amerikan, Itävallan, Venäjän ja Italian jälkeen), — oikeastaan yhdeksänneksi, sillä sanomalehdistön vaikutus lienee vieläkin mahtavampi, ainakin toistaiseksi.

Ja tosiaan, kinoteatterit ovat vuodesta 1894, jolloin ranskalainen Lumière sen keksi, sikiytyneet melkein kuin kyyhkuset tai mursut. Niin oli v. 1900 alussa Saksassa ainoastaan 2 kiinteätä kinoa, mutta kymmenen (!) vuoden perästä oli niitä jo lähes 500! Amerikan Yhdysvalloissa käypi 5 miljoonaa ihmistä joka päivä kinoissa! Venäjälläkin kävi v. 1910 108 milj. ihmistä näissä huveissa. Loistojunissa on jo omat kinoaunut ja löytyy myös erityisiä kiertäviä vaunuja, jotka kulkevat toisesta paikasta toiseen. Ja jokainen tietää, että Suomessakin kinojen luku kasvaa kasvamistaan, sillä kaikki ihmiset rientävät kinoteattereihin: ylhäiset, alhaiset; vanhat, nuoret; miehet, naiset, kaikki juoksevat kilvan sinne katsomaan, mitä siellä tarjotaan.

Kinematografi (lyhentäen: Kino) on kreikkalainen nimitys ja merkitsee: "liikkeitten kirjoittaja eli esittäjä". Kinoon tarvitaan ennen kaikkea pieniä ($2\frac{1}{2} \times 2$ cmtr) kuvia, jotka otetaan kuin muutkin valokuvat, mutta aina n. s. selluloosafilmeille, jotka voivat olla 40—200, vieläpä joskus 8,000 metrin pitkiä. Voi saada 15-40 kuvaa sekunnissa tämmöiselle liuskalle. Se pannaan telan eli valssin ympäri ja kieritään taas koneen mykiön (linssin) edessä katsojien nähtäväksi niin nopeasti, että 10,000 kuvaa saa näytetyksi viidessä minuutissa. Näin katsojan silmä ei enää voi erottaa kuvia eri kuviksi, vaan kaikki näyttää yhtenäiseltä liikkeeltä.

Tarvitaan siis kinoon suuri joukko valokuvia ja näitten saantiin uhrataan usein hyvinkin suuria summia. Eräs kuvaryhmä, "Kristuksen elämä", kuuluu yksin makसानeen 50,000 Smk., mutta sen myynti eri teattereihin ja kirkollisiin seuroihin tuotti ainoastaan Amerikassa 750,000 Smk.! Rooseveltin erään afrikkalaisen jalopeurametsästyksen asettamisesta filmille maksettiin sama summa! Suuremmilla kinofirmoilla, kuten Pathé'lla Pariisissa on omat näyttelijänsä, jotka filmejä varten näyttelevät kokonaisia kappaleita; välistä esiintyvät tätä varten maailman kuuluisimmat suuruudetkin, kuten Coquelin ja Sarah Bernhardt, jott'ei heidän tarvitsisi

“kirjoittaa hiekkaan”, niinkuin Vischer sanoo, vaan heidän liikkeensäkin ja mimiikkinsä säilyisivät jälkimaailmalle. Ja he saavat huikaisevia palkkioita. Samoin maksetaan melkoisesti runoilijoille, joiden kappaleet pannaan filmeille. Sen takia ovat suuret pääomat, varsinkin Amerikassa ja Ranskassa, kiinnitettyt kinoon. Noin viisi vuotta sitte oli Ernemannin tunnetussa dresdeniläisessä kinofirmassa milj. Smk. ja tuossa ranskalaisessa Pathé firmassa 6 milj., 5,000 työmiestä ja toimihenkilöä ja se suoritti päivässä 65 kilometteria (!) filmejä eli 2 milj. kuvaa.

Ja voitto on sen mukaan. Pathé korjaa voittoa 90 % (!!) ja kokonaisia kinotrusteja on jo olemassa, jotka tietysti vieläkin korottavat kinokapitalistien voittoa. Ja kuten sanottu, voitto onkin ainoa päämäärä ja siitä nuo kinokapitalistit tappelevat kuin riivatut. Ja tästä seuraa johdonmukaisesti, että kinolaitosten omistajat esittävät semmoisia filmejä, jotka tuottavat enemmän voittoa: semmoisia, jotka enimmänsä yleisössä kiihottavat kuluneita hermoja ja kutkuttavat aisteja ja herättävät intohimoja, s. o. ovat “jännittäviä” puhumatta vähääkään ihmisen paremmille tunteille. Ja firmien eli kuvien valmistajat käyvät tietysti samaa uraa.

Näin pääsevät luonnollisesti huonot kuvat ehdottomasti voitolle: eräs asiantuntija on laskenut, että Ruotsin kinojen kuvista korkeintaan 2 % on oikein hyviä kuvia, 8 % on hyviä, 20 % välttäviä, mutta 70 % joko tyhmiä tai suorastaan rivoja. Eräs toinen asiantuntija väittää, että 250 Berliinin kinojen kuvasta, joita hän oli katsomassa, käsitti 97 murhia, 51 aviorikoksia, 19 vietelemisiä, 22 naisryöstöjä ja 45 itsemurhia ja että niissä esiintyi 176 varasta, 25 ilotyttöä, 35 juoppoa ja koko joukko poliisimiehiä. Ja muissa maissa on aivan samoin. Tällaista on siis se kasvatus, jonka kapitalismimaailma suopi kansan suurelle enemmistölle, sen varsinaiselle pohjakerrokselle! Ja yksinomaan ansaitaksensa enemmän ja yhä enemmän rahaa pilaa, hävittää se hävittämistään kansojen paremmat ja jalommat tun-

teet. Kapitalistit hävittävät perheen ja elämänonnen *miljoonissa*, monen monessa miljoonassa ihmisessä, kasvattavat murhaajia, rosvoja, ryöväreitä, porttoja ja vastustavat siten ihmissuvun kohoamista sivistyksessä ja *todellisessa* kulttuurissa. Mutta sittekinhän se on sosialismi, joka hävittää perheen ja yhteiskunnan, joka turmelee, mitä ihmisellä on parasta ja pyhintä! Eikös totta?

Eräs tuomari todentaa oikeaksi, että saksalainen ryöstömurhaajanainen on tunnustanut ennen mestaustaan saaneensa yllytyksen murhiinsa kinoteatterin roskakappaleista. Ja samoin on moni nuori pahantekijä tunnustanut, että hän kinossa on perinpohjin oppinut varastamaan. Eräs nuori nainen Amerikassa, joka teki itsemurhan, menetteli täsmälleen niin kuin hän oli nähnyt itsemurhaa esitettävän eräässä kinossa. Tällaisia todistettuja esimerkkejä on lukemattomia. Ja yhtä monta esimerkkiä on nuorten tyttöjen vajoamisesta paheen tielle kinoissa saavutettujen opastusten mukaan. Hampurissa on nähty, miten nuoret tytöt keskellä katua jäljittelevät niitä riettaita tanssiliikkeitä, joita he eräässä kinon esittämässä vatsatanssissa vähää ennen olivat katselleet. Näytetyt rivot kuvat painuvat varsinkin nuorten poikien ja tyttöjen mieliin sanomattomalla voimalla, nämä ovat useimmiten nähtyään tällaisia "eläviä kuvia" ikäänkuin jonkun lumouksen tai taikavoiman vallassa. Ja perästäpäin kehittyvät kuvat teoiksi, usein ehkä vuosien perästä. Mutta ne kytevätkin aina mielessä ja "kasvatus" on suoritettu.

Mikä on syynä tähän kinon lumoavaan vaikutukseen ja suunnattomaan leviämiseen?

Siihen ei ole yksi syy, vaan monta.

Ensiksi sen helppohintaisuus, ainakin suhteellisesti. Saapihan olla "huvissa" melkein koko illan muutamista pennistä. Ja huvia joka ihminen tarvitsee yhtä hyvin kuin leipää ja ravintoa. Mutta ihmiskunnan suurella enemmistöllä ei ole paljon uhrattavana huveihin — esim. neiti Hjeltin tutkimuksen mukaan Suomessa noin 0,3 % koko tulomäärästä. Luonnollisesti hakee siis

köyhä ihminen huvinsa niin halvalla kuin suinkin voi eikä hän edes *voikaan* enimmäkseen olla liioin tarkka valinnassaan. Toinen vetovoima on kinon suuri vaihtelevaisuus. Se ei ikävystytä. Toinen kuvasarja seuraa samana iltana toisensa perästä; aika ja paikka välistä tuskin näyttävät olevan olemassakaan. Silmänräpäyksessä siirtyy Egyptin pyramiideista Huippuvuorille; kivikauden paalurakennuksista Titanicin haaksirikkoon. Se on tietysti niinkuin olla pitää sähkön aikakaudella. Ja sitte kinon erinomainen havainnollisuus. Ei mikään vaikuta ihmisen mieleen niin valtavasti kuin se, mikä välittömästi tunkee hänen silmiinsä tai korviinsa — se on varsinkin Pestalozzin ajoilta saakka kasvattajain keskuudessa yleisesti tunnustettu totuus. Minkä varsinkin nuoriso omilla korvillaan kuulee, sen hänen sielunsa paraimmiten sulattaa. Kaiken tämän lisäksi tulee vielä, että kino yleensä on käytävissä suurimman osan päivää ja että se ei vaadi mitään sivistyksen edellytyksiä, on siis sopiva kaikille kansaluokille — onhan niitä oikeita hovikinojakin jo olemassa alhaisimmalla asteella olevien rinnalla.

Kinon huonot puolet on jo aikoja sitte huomattu ja koetettu käydä niiden kimppuun tässä suhteessa. Mutta kinon suhteen on asian laita niinkuin esim. alkoholin suhteen: missä mahtavat pääomat ovat takana, siinä eivät parannukset pitkälle pääse.

On ennen kaikkea turvauduttu poliisin apuun, mikä onkin nykyisissä poliisivaltioissa luonnollista. Mutta vaikka voi myöntää, että, kun poliisi *kunnollisesti* on tehtävänsä suorittanut, joitakuita hyviä tuloksia on saavutettu, kuten esim. Sachsen'in kuningaskunnassa, Hampurissa ja Berliinissä — kun on kielletty lapsia yksin menemästä kinoihin, ainakaan myöhään illalla, tai juovutusjuomien anniskelu kinoissa — ja vaikka jotkut sosiaalidemokraattisetkin lehdet vaativat ja hyväksyvät poliisin sekaantumista asiaan, ei mitenkään voi pitää poliisin, ei ainakaan yksinänsä, sopivana sensorina ja siiveillisyyden valvojana tälläkään alalla. On näet monasti nähty, että poliisilla, vieläpä koko poliisilaitoksella ei

ole riittävästi yleistä sivistystä — puhumattakaan riittävästä humaniteetista — tähän vastuunalaiseen toimeen. Äsken poliisi Berliinissä kielsi näytteelle panemasta ruotsalaisen maalarin Larssonin tunnettua taulua: "Modelli kirjoittaa kuvakorttia", vaikka siinä ei ole yhtään mitään rivoa, ainoastaan täydellisesti alaston, ihmeen kaunis naisvartalo. Kun ei sen suurempaa ymmärrystä ole suuren "sivistyneen" maailmankaupungin poliisikunnalla, niin ei voi sitäkään odottaa muualta. Tähän tulee vielä, että poliisi sekottaa valtiollisia näkökohtia aivan puolueettomalle alalle, kuten kokemus on osottanutkin. Ja jos poliisi, kuten usein, kaiken lisäksi vielä on lahjomiseen menevä, niin kadottaa tämä sensuroiminen sen kautta kaiken merkityksensä, kun poliisi hyväksyy filmit sen mukaan kuin sille maksetaan. Voi toiselta puolen sattua, että muutenkin poliisi ymmärtämättömyydestä ja sivistyksen puutteesta laskee läpi filmejä, jotka suuressa määrässä raa'istuttavat kansaa, vaikka ne eivät ole rivoja eivätkä sisällä murha- eikä rosvojuttuja. Niin on esim. esitetty kuvia, joissa eläimiä nyljetään elävinä, jolloin yleisö saapi nähdä noitten *huviksi nyljettyjen* eläinraukkojen hirveitä tuskia. Tämä on paljon pahempaa kuin kauniin, ihanan naisvartalon esittäminen loistavassa alastomuudessaan, joka, jos siinä ei näy rivoja sivutarkoituksia, on vain todellisen taiteen harastamista ja levittämistä kansan keskuuteen. Tällä tietysti ei ole sanottu, ettei pakkokeinoja tälläkin alalla tarvittaisi. Päinvastoin. Niinkuin alkoholikapitaali ei peräydy muun kuin pakon edestä, niin ei myöskään kinokapitaali. Kun tämä käyttää kansan huonoja taipumuksia rahan kiskomiseen — kilpailu kun siihen mukapakottaa —, niin täytyy panna kovaa kovaa vastaan.

Ensiksi täytyy jokaisen kansan *säätää laki*, joka ehkäisee noita väärinkäytöksiä, ainakin suurimmat ja oikein tepsivällä tavalla. Ja tämmöistä lakia — asian suureen tärkeyteen katsoen — ei edes hallituskaan missään maassa kykene aikaan saamaan; sitä vähemmin tietysti, mitä vähemmin se nauttii kansan luottamusta. Ainoastaan kansaneduskunta voi tyydyttävästi ratkaista

tämän tärkeän asian — luonnollisesti sekin aina sen mukaan, miten kansanvaltainen se on. Ja sitten on sensuuri pantava asian täydellisesti ymmärtävien eikä yleensä tässä suhteessa aivan ymmärtämättömän poliisiin käsiin; Italiassa on m. m. ehdotettu opettajia.

Tämän ohessa voivat asian hyväksi vaikuttaa monet yksityiset henkilöt, seurakunnat ja ennen kaikkea sanomalehdistö ankaralla arvostelullaan. Tämän sula velvollisuus kansan suurta enemmistöä kohtaan on asettua jyrkälle kannalle kaikkea kinoissa esitettyjä roskakuvia vastaan sekä ehdottomasti vaatia parempia. Tulee myös vaatia erityisiä lasten ja oppilasten näytäntöjä, jommoisia on toimeenpantu esim. Hampurissa ja Berliinin esikaupungissa Rixdorfissa hyvällä menestyksellä (kl. 4—8 arkipäiv. ja 3—6 sun.). Koulut voivat muuten vaikkapa yhteisesti hankkia itsellensä esim. Messterin projektsiooni-koneen kouluja varten ja antaa omia näytäntöjä.

Kino itsessään on kerrassaan erinomainen laitos, jos sitä ei väärin käytetä kapitalismin palveluksessa. Sen avulla voi helposti silmänräpäyksessä oppia semmoista, jonka oppimiseen muuten kuluisi päiviä eikä se sittenkään painuisi mieleen niin elävästi kuin kinon kautta. Kino voi meille vielä paremmin ja elävämmin kuin tavallinen skioptikon näyttää maantieteellisiä, luonnontieteellisiä ja teknillisiä kuvia ja prosesseja. Mutta kansa ei yksin tarvitse opetusta; se *tarvitsee* kovan päävotyön jälkeen myöskin huvitusta, se tahtoo helpoittaa mielensä edellisestä jännityksestä, jotta se sitten taas paremmin jaksaisi ahertaa kovassa työssään. Kino on havainnollisuutensa, vaihtelevaisuutensa ja helppohintaisuutensa kautta erinomainen huvilaitos kansan syville riveille, mutta se on suuresti kohotettava siitä alennustilasta, jossa se nykyään on. Sillä se on melkoisessa määrässä, vieläpä pääasiallisesti pysytettävä huvilaitoksena, jossa iloiset, siivot kappaleet ovat ainakin yhtä suurena, vieläpä suurempanakin tekijänä kuin opettavaiset.

Ja tämä käsitys viepi sen tosiseikan kanssa yhdessä, että työväki tarvitsee uusia tulolähteitä, siihen

tulokseen, että työväen tulee ottaa kino kapitalismilta omiin käsiinsä ja puhdistaa se. Tosin tässä tulee olemaan joitakuita vaikeuksia. Mutta ne eivät ole voittamattomia. Koneen ostaminen ei ole kuin 1,000—1,500 mk:n asia, ja huoneistona voipi käyttää jotakin muuten hyljättyä vanhempaa huoneustoa (kuten on asianlaita esim. Tampereella); mutta vaikeampaa on sopivien filmien hankinta ja rettelöiminen osaksi rappeutuneen poliisilaitoksen kanssa. Ei voi tulla kysymykseenkään omien kuvien laittaminen, ja nykyään on *suurin* osa filmeistä täydellisesti arvotonta tavaraa, mutta on siksi paljon hyviä filmejä, varsinkin Saksassa ja Englannissa ettei täydellisesti enää riiputa ranskalaisista hekuma-eikä amerikalaisista rosvofilmeistä.*) Filmien käsittely koneessa on siksi arkaluontoista (ne palavat kohta, ellei niitä yhtämittaa kieritetä), että johtajaksi tällä alalla täytyy ottaa asiaan perehtynyt henkilö ja maksaa hänelle suhteellisesti hyvä palkka. Mutta sittekin voi tällainen kino suuruutensa mukaan tuottaa päivässä 50—100 mk. puhdasta voittoa ja se ei ole työväelle halveksittava summa, varsinkin huonoina raha-aikoina, jolloin ei jäsenmaksuista voi saada samaa kuin ennen**) Ja kun samalla on tilaisuus muuttaa kino kansan turmeluspaikasta kansan kasvatuslaitokseksi ja todelliseksi, arvokkaaksi huvipaikaksi, joka on kinon oikea tarkoitusperä, silloin ei suinkaan ole syytä jättää tätä oivalista keinoa yksinomaan kapitalismin käsiin, joka ainakin tähän asti on sitä vain pilaamistaan pilannut.

Työn Juhla II, 1912.

*) Vert. tässä suhteessa esim. Filmkatalog für Volksbildungs und Unterrichtszweck, Berlin 1911.

**) Käydessäni Lappeenrannassa talvella 1913 vakuutettiin minulle, että työväen kinosta oli sievä voitto vuosittain.